

# 'HUID IS OOK MAAR HUID EN SOMS IS DIE ONTROOSTBAAR'

YVAN DE MAESSCHALCK

Amper een jaar na het opgemerkte debuut *Tot iemand eindelijk van MOYA DE FEYTER* ligt een nieuwe bundel in de etalage: *Massa-strandingen*. Een lijvige bundel nog wel, met alweer een titel die zich niet meteen laat vatten en alweer een omslagillustratie van eigen hand.

Terwijl in de eerste bundel nog een enkelvoudig ik aan het woord is, zetten in de nieuwe bundel diverse ik-figuren of persona's verschillende verhalen voort. Dat gebeurt in samen- of tegenspraak met elkaar, maar het resultaat is een dialogische bundel met een opvallend narratief waarvan de talige golven in typografisch erg verschillende tekstsegmenten over de lezer heen spoelen. De eerste zin ('hier is nog nooit iemand geweest') lijkt wel de vormde echo van de elliptische verzuchting 'tot iemand eindelijk' en sluit daarmee formeel de nieuwe bundel op de eerste aan.

Op die eerste zin volgen vier of vijf over elkaar heen buitelandse scenario's die het vage beginwoord 'hier' preciezer lokaliseren. Er is een straat waarin een sinaasappelboom met 'een dode pop' staat te bloeden en de nodige aandacht trekt van 'consequente mensen'. Er is een interieur waarin de leden van een modaal gezin los van elkaar allerlei dingen doen: terwijl de dochter leest over de 'intergalactische ruimte', leest de zoon over walvissen en vraagt hij zich af hoeveel keer zijn eigen ik in zo'n massa zou passen. Verder komt een huis in beeld waarin een ik-figuur herinneringen oproept aan verbroken of gewenste relaties en aan vertrapelde babyschildpadjes. Er zijn de tot vierkante of rechthoekige blokjes tekst gestoldde gedachten van een of ander ik. Tussen al die teksten heen sliert een verhaal over het naderende levenseinde van 'mijn grootmoeder', die gaandeweg desintegreert tot 'drinken en eten niet meer [hoeft]'. Er komen tussengedachten in voor die naar onder of boven taps toelopen. Enzovoort. Van elkaar gescheiden teksten die zich gaandeweg met elkaar verstrengelen: ze vloeien via allerlei motieven in elkaar over, alsof ze met synapsen zijn uitgerust en daarvoor op elkaar zijn aangesloten.

Het gevolg is een deimende intertekst waarin gedachten uit de ene tekst almaar opdringeriger in een andere tekst opduiken. Een lappendeken dat bestaat uit tegen elkaar opklinkende stemmen, waarvan de verschillen in timbre en toonaard soms heel subtiel zijn. Zo lijken de verzen 'daar zakt de horizon / met onregelmatige schokken / een container in' een echo van 'een walvis past perfect in een container' en een reprise van een vers uit het sinaasappelboomverhaal: 'ze gooit me een betrokken hemel toe / die onmiddellijk van mijn handen drupt'. Zo ook schuift de naar intimiteit hunkerende ik-figuur 'de telefoon / onder mijn ribben' en dat is uitgerokend de plek vanwaar de pijn uitstraalt bij de aftakelende grootmoeder: 'het begon in de ribben maar / beetje bij beetje raak je alles kwijt'. En ook de plek dicht bij het hart waar de ik-figuur iemand zou willen koesteren: 'kom maar tussen mijn ribben slapen / ik heb ze voor jou een beetje uit elkaar geduwd'. Ribben – je kunt ze 'in elke richting plooiën, ze geven altijd mee' – doen uiteraard denken aan wat er rest van een aange-spoelde walvis, als de spiermassa helemaal is weggeteerd. Maar ribben, die bewegen op het ritme van de ademhaling, kunnen ook tot een ontnuchterende vaststelling leiden: 'doe niet alsof je een walvis bent / jij bent geen walvis / jij hebt geen rekbare ribbenkast nodig / jij kan ademen wanneer je maar wil'. Dat is wat een tegenstem replicceert

op wat het ik betreurt: 'mijn ribbenkast is niet rekbaar genoeg'.

Lijkt een walvis op een mens? Behalve het feit dat het allebei zoogdieren zijn, verschillen ze wezenlijk van elkaar: 'een walvis lijkt niet op zijn geraamte / een mens wel / een mens staat het liefst / zo dicht mogelijk bij zijn botten / hij heeft graag de indruk / dat hij aan het lijden is'. De mens die aan het leven lijdt, het is een vrouwelijke gedachte. Maar ze lijkt niet van toepassing op een walvis. En toch zijn de mogelijkheden om zich met het kolossale dier te verenigen eendeloos, een motief dat al vroeg in de bundel opklinkt: 'ik ben vanbinnen een vis / de enige vis ter wereld / die niet kan zwemmen'. De walvis is dan wel geen vis, maar geeft in een fabel-achtig gedicht aanleiding tot verregaande identificatie: 'de man zegt: het is mijn verjaardag, streel me alsjeblieft / ik verander in een walvis en bedek hem volledig / hij wordt door een mug gered / de mug zegt: en jij dacht dat het over massa ging'. Niet alleen komen hier uiteenlopende biotopen samen, de ik-figuur wordt ook nog eens de les gespeld, zoals uit het slotvers blijkt: 'inderdaad, ik dacht dat het over massa ging'. Maar die moraal verhindert niet dat het ik in zwaar weer terecht komt, net als de vrouw bij de sinaasappelboom, en net als de gezinskamer stilaan in woelig water komt te staan (wat ook door een almaar onrustiger wordende grijze achtergrond wordt gevisualiseerd). In die context ligt een parallel met de archetypische walvis die zijn vel duur verkoopt voor de hand:

de botten, de gewrichten, de planten, de larven  
losgelaten  
gegroeid, gestorven, gegroeid, gestorven  
schuimende regen, malende baleinen  
korte, houten stap op het dek  
zilveren bellen, tierende wind  
een hevige straal, een verwrongen walvis, buik vol  
smeerolie  
de oceaan trilt, een grote wilde massa maakt zich op  
we drinken walvistraan, met liters  
scheiden de dode van de levende dieren  
aders, kloppende aders, pompende aders  
dampende aders, barstende aders  
mijn hersenen dobberen in mijn schedel  
iets zwemt mijn mond in en uit  
ik maak geen geluid, ik hoor alles voor het eerst  
ze gaan met een deegrol over me heen  
even later past mijn huid opnieuw rond mijn schedel  
dat betekent dat het ochtend is en ik eindelijk  
koffie mag maken  
zo, hier ben ik

Evoceert dit een nare droom die geïnspireerd is op het witte monster in *Moby-Dick*; or, *The Whale*? Komt het donkere onderbewuste van het ik hier aan de oppervlakte?



© Jeyda Yagiz



Ondergaat degene die 's ochtrends koffiezet tijdens de nacht een innerlijke transformatie en is zij intussen verpopt tot een ander ik? In ieder geval gaat het de hele bundel door om iemand die de behoefte voelt zich in iets anders te herkennen of tegen iemand anders aan te liggen. Na de breuk met 'de persoon die ooit heel belangrijk was' bekent een ik-figuur: 'ik heb jouw voet nodig om in slaap te kunnen vallen / als jouw voet er niet is eet ik heel veel / om de gaten te vullen'. Echte aanrakingen worden door het lichaam mogelijk gemaakt en tegelijk onmogelijk: 'huid is ook maar huid en soms is die ontroostbaar'. Talrijk zijn de variaties op 'een biologisch motief' om elkaar tot onze laatste adem / van adem te voorzien'. Is 'elkaar van adem voorzien' een onzichtbare vorm van aanraken? Jazeker, en wellicht ook een vorm van onverdeelde overgave aan het leven, zoals uit het volgende prachtige beeld blijkt:

vandaag heb ik niet aan je lichaam gedacht, niet aan hoe het soms schokt of over mijn borst glijdt, dolfin aan dolfin, niet aan het elastiek in je heupen, je billen in mijn schoot en hoe er vreemd genoeg altijd ergens klokken luiden

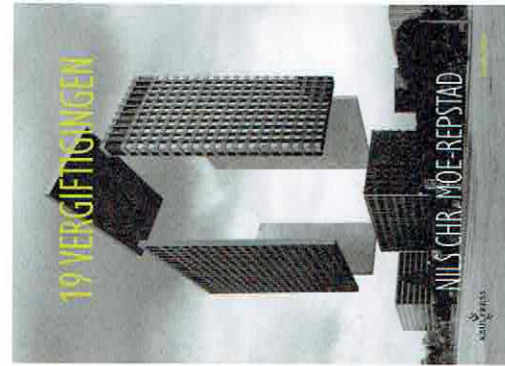
de kamer ziet eruit alsof ze niet wordt bewoond er slingeren geen truien, geen halfllege koppen van de lakens wordt nauwelijks iets gevraagd om tot bij de randen van het bed te geraken slaap ik als een zeester

Waar de wereld van de mensen en die van de dieren met elkaar interfereren, in die intermediaire zone situeert De Feyter de personages die zich met elkaar willen verstaan. Soms gaat het grondig mis, zoals in het Dalí-achtige gedicht waarin 'de muggenmoeder' de dood van haar zoon of dochter komt wreken:

in het midden van de nacht wordt op de deur geklopt

de mug die binnenkomt, is groter dan een mens haar zes poten zijn langer dan mijn armen haar snuit schiet naar voren

ik had kunnen weten dat haar kus gulzig en wreed zou zijn maar zó gulzig en wreed



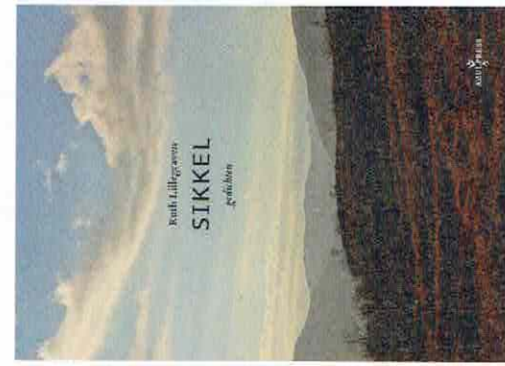
### 19 vergiftigingen

Nils Chr. Moe-Repstad (Noorwegen)

Vertaling Liesbeth Huijjer

De mens op tamkoers met zijn eigen ondergang (NRC)

**AZULPRESS**  
www.azulpres.com



### Sikkel

Ruth Lillegraven (Noorwegen)

Vertaling Liesbeth Huijjer

Het kalme ritme van de regels weerspiegelt het trage boerenleven (Trouw)



© Jeyda Yagiz

Soms leidt de ontmoeting tussen mens en dier tot weinig meer dan een wrang sprookje. Dat is bijvoorbeeld het geval in 'MONSTRO', het enige tekstsegment dat een titel draagt: 'wie goed is mag mens worden, zei de fee / ze zei niet: mensen zijn levensgevaarlijk / je weet nooit wat ze van plan zijn / oh en als je thuiskomt, zal je vader er niet zijn / hij werd door een walvis opgeslokt'. Voor de mens komt het er wellicht op aan een vast punt te vinden, maar dat punt is bijkbaar niet meteen voorhanden. Wie in het vuur gelooft, wordt geconfronteerd met de 'onvoorspelbaarheid' ervan en dus met 'een vagevuur van verkeerd begrepen liefdeshoedschappen'. Wie de oceaan aandurft, moet ondervinden dat 'onder water geen rechte lijnen of vaste vormen [bestaan]' en alle lichaamsdelen veranderen 'in sidderende stukken wit vlees' of 'onbestemde hoopjes'. 'Er zit', zo luidt het in een van de korte slotteksten, 'niets / anders op dan de liefde te laten wat / de liefde is en van haar geen enkele / duidelijkheid te verlangen'. Dat klinkt behoorlijk defaitistisch, maar wat valt er te bedenken in een slotscenario waarin de walvissen in een orgiastische draaikolk van opspattend bloed genadeloos worden afge- maakt? Hun wreedaardige dood wordt gespiegeld door de dood van de grootmoeder, door het einde van een liefde, door een golf die zich uitrolt op 'een leeg strand' en door de vraag waarmee de bundel besluit: of het niet stilaan tijd wordt 'om de boom / om de boom om te hakken'.

In *Massastrandingen* is doorgaans sprake van schijnbaar beveligde ruimtes: een kamer, een bokaal, een huis, een baarmoeder, een schedel, een mortuarium, een met verband helemaal omwikkelde boom. Het zijn metaforische varianten van elkaar. Het is duidelijk dat er kan worden ingebroken of dat de toegang kan worden vergemakkelijkt. Die gedachte leidt weleens tot groteske beelden. 'In mijn baarmoeder ligt een salamander te slapen / hij is niet dood maar hij zou het zelf ook / geen leven noemen'. En ook: 'Stel je voor dat je schedel opengaat / een klein beetje, zodat je er een muntstuk kunt ingooien / [...]]

hoelang het zal duren voor het gat in je schedel weer dichtgroeit / en je eindelijk weer zal kunnen lopen, nee / je moet gewoon ademen, in en uit'. Wat gesloten is kan open worden gemaakt, wat hard of onaantastbaar lijkt, kan gaan vloeien. Zoals het sap van een boom, het bloed van een lichaam, de levertraan van een walvis, de waterdamp die door het spuitgat wordt uitgestoten, de olie die uit een poppenhoofd lekt. Wie de geslotenheid van zijn territorium verlaat of ertoe gedwongen wordt, strandt onherroepelijk of wordt achteeloos vertrappeld. Vandaar de vraag: 'weet jij hoe lang een dode walvis blijft bloeden'? Wie zich daarin wil verdiepen, moet de overrompelende bundel van De Feyter in duiken. Op eigen risico, want *Massastrandingen* is een open wonde die niet te stelpen valt.

*Moya De Feyter (1993) debuteerde in 2018 met de bundel Tot iemand eindelijk, die genomineerd werd voor de Poëziebuutprijs aan Zee. Massastrandingen houdt het midden tussen een essay en een lang gedicht. Op basis van deze tekst maakte De Feyter ook een theatervoorstelling.*



MOYA DE FEYTER  
*Massastrandingen*  
Vrijdag, Antwerpen, 2019  
112 p. / € 19,95